

ਫੌਜਦਾਰੀ ਰਿੱਟ

ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਦੁਲਟ ਜੇ ਜੇ ਦੇ ਸਾਮਨੇ

ਰਾਮ ਸਿੰਘ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਵਾਬਦੇਹ

1952 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਰਿੱਟ ਨੰ. 22

ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀ (ਰਿਕਵਰੀ ਅਤੇ ਬਹਾਲੀ) ਐਕਟ (1949 ਦਾ ਐਲ ਐਕਸ ਵੀ)-- ਸੈਕਸ਼ਨ 6- ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਬਣਾਇਆ—ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ—ਕੀ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਨਿਗਰਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਆਰਟੀਕਲ 226 ਅਤੇ 227-ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਲਿਖਤ —ਕਿ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ- ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੱਸੇ ਗਏ- ਕਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ- ਨਿਯਮ ਦੱਸੇ ਗਏ।

ਆਰ.ਐਸ. ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਰ ਦਾ ਪਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਵਿਅਕਤੀ (ਰਿਕਵਰੀ ਐਂਡ ਰੈਸਟੋਰੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1949 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਕਨੂੰਨ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਿਗਰਾਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰਿੱਟ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਕਟੋਰੀਯੋਗ ਹਨ:-

(1) ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੋਵੇਗਾ।

(2) ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

(3) ਫੈਸਲਾ ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(4) ਹਾਲਾਂਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ:-

(1) ਨਿਯਮ ਖੁਦ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਅਤੇ

(2) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਇਹ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਲਈ ਬਲ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦੇਖਣ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਹਿੱਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

(ਪਟੀਸ਼ਨ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਸੋਨੀ ਦੁਆਰਾ, 22 ਜੁਲਾਈ, 1953 ਨੂੰ ਫੈਜਦਾਰੀ ਰਿੱਟ: 22-53 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ)।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਅਤੇ 227 ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 491 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ:-

(ਏ) ਕਿ ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 24 ਸਤੰਬਰ, 1953 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਜਾਂ ਸਰਟੀਓਰੀ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਹੈ।

(ਬੀ) ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ ਕਿ ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ 4 ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(c) ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(ਡੀ) ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਜੋ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

(e) ਕਿ 4 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸ਼ਮੀਰ ਚੰਦ ਅਤੇ ਪੀ.ਸੀ. ਜੈਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ।

ਐਸ. ਐਮ. ਸੀਕਰੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਜੱਜਮੈਂਟ

ਕਪੂਰ, ਜੇ.

ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਦੋ ਨਿਯਮ ਹਨ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 491 ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ 227 ਅਧੀਨ।

1953 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 22 ਵਿੱਚ, ਮਿਤੀ 17 ਜੂਨ 1953 ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਔਰਤ ਬਚਨ ਕੌਰ (ਉਸ ਦਾ ਮੁਹੰਮਦ ਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੁਸਮਤ ਸੀ) ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰੀਬ 10 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੂੰ 21 ਮਈ 1953 ਨੂੰ "ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ" ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਬਚਨ ਕੌਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਲਗਭਗ ਦਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰੋਂ 15 ਅਗਸਤ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਮੁਸਲਿਮ ਕੈਂਪ ਦੀ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਮਿਸ ਐਸ. ਕੇ. ਫਾਤਿਮਾ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 20 ਜੁਲਾਈ 1953 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਅਰਜ਼ੀ ਕੈਂਪ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਿਸ ਮ੍ਰਿਦੁਲਾ ਸਾਰਾਭਾਈ ਨੇ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 13 ਅਗਸਤ 1953 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਚਨ ਕੌਰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੁਸਲਿਮ ਰੁਸਮਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ 1947 ਵਿੱਚ ਗੜਬੜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਔਰਤ ਇੱਕ ਅਗਵਾ ਹੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਰਿਕਵਰੀ ਸਟਾਫ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਿਸ ਮ੍ਰਿਦੁਲਾ ਸਾਰਾਭਾਈ ਦੁਆਰਾ 1 ਅਕਤੂਬਰ 1953 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਜਸਟਿਸ ਸੋਨੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਅਰਦਾਸ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਮਾਮਲਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਫਿਰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੋਨੀ, ਜੇ., ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ (ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਮਿਤੀ 24 ਸਤੰਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ (ਰਿਕਵਰੀ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੇਸ਼ਨ) ਸੇਧ ਐਕਟ, 1952, 1952 ਦਾ ਐਕਟ LXXVII ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ- ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੇਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 21 ਅਕਤੂਬਰ 1953 ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀਆਂ ਰਿੱਟਾਂ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੇਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਸਮਰਥਨ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਚਨ ਕੌਰ ਕੋਈ ਅਗਵਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੜਬੜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਭੱਜ ਗਈ ਸੀ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਚਨ ਕੌਰ 'ਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਬੇਲੋੜੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਿਰਵਿਘਨ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਚੋਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਸਨ: -

(i) ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ;

(ii) ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਰਿੱਟ ਲਈ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ 24 ਸਤੰਬਰ 1953 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ; ਅਤੇ

(iii) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਚਨ ਕੌਰ ਉਰਫ ਰੁਸਮਤ ਨੂੰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਕਵਰੀ ਸਟਾਫ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੁਸਮਤ ਉਰਫ ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਜੇਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਸਟਾਫ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੁਸਮਤ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਫਿਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਈ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ, ਪਰ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਖੁਦ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਸਾਮਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਤੇ ਰਿਕਵਰੀ ਸਟਾਫ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਸੱਮਤ ਰੁਸਮਤ ਉਰਫ ਬਚਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਸੱਮਤ ਰੁਸਮਤ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਹੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੁਸਮਤ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਦੂਸਰੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ 8 ਜੁਲਾਈ 1953 ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰ ਕੌਰ ਉਰਫ ਸਾਫ ਜਾਂ ਜੀਵਨ, ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ, ਅਗਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਪਿਛਲੇ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰਹ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਸਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦਸ ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮਿਤੀ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਮਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਲੋੜਾ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਧਮਕਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਔਰਤ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਕੇਸ ਵੀ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਸੇਨੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਹ ਕੇਸ ਵੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਸੇਨੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ 12 ਅਕਤੂਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 23 ਸਤੰਬਰ 1853 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਅਮਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਫੇ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇਕ ਗਮਨ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਵੰਡ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਛੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਗਮਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਤੋਂ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦਾ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ (ਪਟੀਸ਼ਨਰ) ਦੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਚਾਦਰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ 3 ਸਤੰਬਰ 1958 ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ, ਚੰਬੇਲਾ ਸਿੰਘ, ਚਿਰੰਜੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਨ।

ਇਹ ਔਰਤ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੀਵਨ ਜਾਂ ਅਮਰ ਕੌਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਮਜੀਦਾਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ।

29 ਅਕਤੂਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪੰਡਿਤ ਠਾਕਰ ਦਾਸ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰ ਕੌਰ ਉਰਫ ਜੀਵਨ ਇੱਕ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ।

ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਅਮਰ ਕੋਰ ਉਰਫ ਜੀਵਨ ਇੱਕ ਅਗਵਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜਿਸਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਮ ਮੁਸਤਾਕ ਅਤੇ ਨਿਛੱਤਰ ਸੂਘ ਐਕਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ।

ਸੋਨੀ, ਜੇ. ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ

ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਟੀਓਰੈਟ ਦੀਆਂ ਰਿੱਟਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਠਾਵਾਂਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ (1) ਉਥੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ (1) ਅਤੇ (2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 (1) (ਡੀ) ਅਤੇ (ਈ) ਅਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਅਸੰਗਤ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 (1) (ਜੀ) ਦੀ ਅਤਿ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਐਕਟ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਰਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਇਹ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਲਈ 'ਬਲ' ਅਤੇ 'ਜੀਵਨ' ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਡੇਨਿੰਗ ਐਲ.ਜੇ. ਨੇ ਸੀਫੇਰਡ ਕੋਰਟ ਅਸਟੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਆਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ(2). ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦੇਖਣ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਹਿੱਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

"ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਬਹਾਲੀ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਐਕਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ।"

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਏ) ਵਿੱਚ 'ਅਗਵਾ ਵਿਅਕਤੀ' ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

16 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦਾ ਮਰਦ ਬੱਚਾ ਜਾਂ ਔਰਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਦੀ ਜਾਂ 1 ਮਾਰਚ, 1947 ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ, ਉਸ ਦਿਨ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ 1 ਜਨਵਰੀ, 1949 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਔਰਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਬੱਚਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਧਾਰਾ 3 ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੈਂਪਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੁਝ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

"6. (1) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੈਂਪ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਗਠਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਉਪਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ

ਜਾਂ ਸੇਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਇਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੈ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 10 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਿਯਮ 7 ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਯਮ 8 ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਿਯਮ 9 ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ-

"9. (1) ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ, ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

(2) ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀਵਾਨੀ ਜਾਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗਾ ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਸਹੀ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦੇਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਨਿਯਮ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਜਾਂ ਸੇਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ Reg. ਬਨਾਮ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਈਸ਼ਰ, ਐਮ.ਆਰ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰੋਲਸ ਦੇ ਮਾਨਯੋਗ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡਿਆ

"ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਘਟੀਆ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਬਾਡੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਦ ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਬਾਡੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਹ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਜੇਕਰ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਬਾਡੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਕੇਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਉੱਥੇ, ਇਹ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, । ਅਤੇ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜੋ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਬਾਡੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੌਂਪਣਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਥਿਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰ-ਖੇਤਰ, ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰਨ ਲਈ। ਅਜਿਹੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਕੁਝ ਤੱਥ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧਾਨ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ

'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਗਲੀ ਵਰਤੋਂ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪੀਲ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਇਹ ਐਂਬੋਰਾਹਿਮ ਅਬੂਬਾਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਨਿਵਾਸ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਨਿਗਰਾਨ-ਜਨਰਲ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (1)। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮਹਾਜਨ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵੀ ਮਾਸਟਰ ਆਫ਼ ਦ ਰੇਲਜ਼ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਪੰਨਾ 705 'ਤੇ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ, ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਫਿਰ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਸੀ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਰਾਈਸ (2) 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਪੰਨਾ 182 'ਤੇ ਲਾਰਡ ਲੇਰਬਰਨ, ਐਲ.ਸੀ. ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਵਿਵੇਕ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ (ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ) ਨੂੰ "ਚੰਗੀ ਨਿਰਚਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹਰ ਇੱਕ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।" ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ (ਬੋਰਡ) ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਇਲ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹੁੰ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਬੰਧਤ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਲੋਕਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਆਰਲਿਜ ਵਿਚ ਲਾਰਡ ਸ਼ਾਮ ਨੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।
ਪੰਨਾ 138 ਤੇ ਉਸਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਨੇ ਕਿਹਾ-

"ਅਤੇ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨਿਆਂਇਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਬਕਾ ਲੋੜਾਂ ਹਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ * *। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ 'ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਨਤੀਜਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੈ, .. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਉਲਝਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਅਤੇ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਲੀ।"

ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਹੋਏ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਕਟੋਰੀਯੋਗ ਹਨ:-

(1) ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੋਵੇਗਾ।

(2) ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

(3) ਫੈਸਲਾ ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(4) ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਪਤੰਜਲੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਗੋਪਾਲਨ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ:-

(1) ਆਚਰਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਮਿਆਰ ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ।

(2) ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਦੇਸ਼ੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ;

(3) ਨਿਰਦੇਸ਼ਤਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ, ਅਤੇ

(4) ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।

ਵਿਲੇਬੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ:-

(1) ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਉਚਿਤ ਨੋਟਿਸ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਅਸਲ ਜਾਂ ਰਚਨਾਤਮਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ**;

(2) ਕਿ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ, ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ:

(3) ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਸਾਮਨੇ, ਜੇ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਵਾਜਬ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਅਤੇ

(4) ਕਿ ਇਹ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰਜਿੰਦਰ ਸੱਚਰ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਬਹਿਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪੰਡਿਤ ਠਾਕਰ ਦਾਸ ਦਾ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਦੀਵਾਨੀ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਹੀ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਫਿਰ ਐਰਿੰਗਟਨ ਬਨਾਮ ਮਨਿਸਟਰ ਆਫ਼ ਹੈਲਥ (1) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਪੰਨਾ 264 'ਤੇ, ਗ੍ਰੀਰ, ਐਲ.ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਇੱਕ ਅਰਧ ਨਿਆਂਇਕ ਸੰਸਥਾ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣ ਸਕਦੀ।" ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸਟੀਵਨੇਜ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੇਸ-ਫਰੈਂਕਲਿਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਟਾਊਨ ਐਂਡ ਕਾਉਂਟੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਦੇ ਮੰਤਰੀ (2) ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਕੀ ਹਨ, ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਹੁਣ ਨੱਕੁਡਾ ਅਲੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਸੀਲੇਨ ਅਤੇ ਨੱਕੁਡਾ ਅਲੀ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੁਆਰਾ ਨੱਕੁਡਾ ਅਲੀ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਨੇ ਪੇਜ ਨੰਬਰ 81 ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ—

"ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਬ ਕਰਤਾ ਕੋਲ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਫੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੰਟਰਪੋਲੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਬੈਂਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਕੀ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜੋ ਨਿਆਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਜਵਾਬ ਕਰਤਾ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਟੀਕ ਸਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ: ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾਵਾਂ ਹੋਣ ਜੋ ਉਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜੋ ਉਸਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, "ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਸੰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।"

ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੈਰਤਨੇ ਬਨਾਮ ਬਾਪੂ ਮੀਆਂ ਮੁਹੰਮਦ ਮੀਆਂ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸੀਲੇਨ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਨੇ ਇੱਕ ਡੀਲਰ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਕੰਟਰੋਲਰ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸ਼ੱਕ 'ਤੇ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਡੀਲਰ ਦੀ ਫਰਮ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਡੀਲਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੱਕ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿਯਮਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਡੀਲਰ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਅਰਲਿਜ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਪੰਨਾ 896 'ਤੇ ਬੋਰਡ ਲਾਰਡ ਰੈਡਕਲਿਫ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ:-

"ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ, ਜੇ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸਟੀਕਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਸਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ; ਉਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੇਇੰਗ-ਇਨ ਸਲਿੱਪਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਸ਼ੂਨੀਅਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਝੂਠਾ ਬਹੀ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਟਰਪੋਲੇਸ਼ਨਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ; ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ ਸੀ। ਸਹਾਇਕ ਨਿਯੰਤ੍ਰਕ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਵਾਬ ਕਰਤਾ ਨੇ ਜਿੰਨੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਦਿੱਤੇ ਸਨ।"

ਦੁਬਾਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਨੇ ਪੈਰੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 524 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ :

"ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਲਤ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਪੱਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ"

ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਕਿੰਗ ਬਨਾਮ ਲਿੰਕਨਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਜਸਟਿਸ, ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਮਾੜੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮੰਨਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ:-

- (1) ਨਿਯਮ ਖੁਦ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ
- (2) ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇਸ਼ਮਨੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਫਿਰ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਫਿਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਨਿਗਰਾਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਫਿਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 (1) (ਜੀ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰੀ, ਜੇ. ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸੀ। , ਪੈਰਾ 32 ਵਿੱਚ, ਪਰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਾਸ, ਜੇ., ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ, ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ:-

ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਧਾਰਾ 19 (1) (ਡੀ) ਅਤੇ (ਈ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਗੋਪਾ-ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਦਾਦਾਚਨਜੀ ਨੇ ਐਕਟ ਬਾਰੇ ਭੰਡਾਰੀ, ਜੇ. ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਧਾਰਾ 19 (1) (ਜੀ) ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਾਂਗਾ।

ਫਿਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਪਤਨੀਆਂ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਗੁਆ

ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ; ਦੇਖੋ ਨਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨਥਾਵਨ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜ।

ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡੇਗਾ। ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੁਲਟ, ਜੇ.,-ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Authenticated/vetted by: Kirna Devi Translator